

Knut Anton Mork, Professor emeritus ved NTNU og Handelshøyskolen BI.

Kina, klima og kunstig intelligens

- tre store utfordringer

Rentetoppen er nær, og resesjon ser vi lite av. Da er det på tide å flytte søkelyset til utfordringene omkring Kina, klimaendringer og kunstig intelligens.

Post-Covid-krisa nærmer seg slutten. Sentralbanksjefene som samlet seg i Jackson Hole kunne gratulere hverandre med at inflasjonen, som for et år siden så skremmende ut, ser ut til å komme under kontroll. Renteoppgangen nærmer seg slutten. Og den uunngåelige, dype resesjonen, som vi fikk så mange advarsler om, er kanskje ikke så uunngåelig likevel og iallfall ikke dyp.

Dermed er tida kommet for å fokusere på nye utfordringer og nye muligheter. Med fare for å bli forvekslet med en rasistisk organisasjon vil jeg i dag ta for meg tre K-er:

- Kina,
- Klima og
- Kunstig intelligens, KI.

Kinesisk økonomi har stagnert etter to utrolige tiår. Både import og eksport faller. Bygg og anlegg, den andre vekstmotoren, bremses av en kredittbølge som holder på å sprekke; og privat konsum holdes nede av framtidsskyld hos en rasende befolkning. Prisveksten har så vidt bikket under null.

Dette er dårlig nytt for så vel kinesere flest som landets makthavere. Det er også dårlig nytt for tysk industri, som har satset på å bruke russisk gass til å produsere maskiner for eksport til Kina. For oss andre er virkningene mer beskjedne. Fallet i kinesisk eksport skyldes jo ikke leveranseproblemer, men at vi har mistet litt av interessen for å kjøpe kinesiske varer. Det kinesiske kredittmarkedet er litt for isolert til at boblesprekken skal spre seg til oss, og deflasjonstendensene kan om noe bidra til å holde vår inflasjon nede.

Klimaendringene kommer vi oss derimot ikke unna. Vi er blitt vant med å tenke på dem som irriterende offentlige inngrep i ulike markeder, som noen mener går alt for langt og andre hevder er helt utilstrekkelige. Selve virkningene av global oppvarming har vi derimot sett for oss som veldig usikre i en litt fjern framtid.

De forestillingene har det siste årets begivenheter snudd helt på hodet. Nå har vi fått se virkningene av de klimaendringene som allerede har funnet sted, i form av ekstremvær, skogbranner, flom og jordskred. Helt nye utfordringer har meldt seg når det gjelder lokalisering av boliger og virksomheter, kostnadsberegninger og — ikke minst — forsikring. Klima har blitt en viktig økonomisk og finansiell risikofaktor. Hetebølger øker kostnadene til luftavkjøling og går ut over produktiviteten, ikke bare i jordbruket. For både tankevirkosomhet og fysisk arbeidsevne hemmes av ekstrem hete.

Her mangler det ikke på utfordringer. Hvis vi ikke klarer å omstille oss raskt nok, risikerer vi en langvarig nedbremsing i den globale produktivitetsveksten. Virkningene kan vise seg verre enn en kortvarig resesjon for å få bukt med inflasjonen. Men situasjonen byr også på muligheter, først og fremst til å utvikle og implementere ny teknologi, men mer generelt for alle som klarer å tilpasse seg raskt til den nye virkeligheten vi står overfor.

Den siste k-en gjelder kunstig intelligens, KI. ChatGPT har gjort generativ KI allment tilgjengelig for en billig penge. Og den kan gjøre mer enn å skrive skolestiler eller besvare hjemmeeksamener. Noe av det mest spennende akkurat nå er bruk av KI i medisinsk diagnostikk, der teknologien ser ut til å måle seg med nyutdannede ledere når det gjelder nøyaktighet. Dertil er den mye raskere og langt billigere.

Her ligger det åpenbart muligheter, ikke bare for selskaper som

Nvidia, som utvikler teknologien, men også for alle som kan ta den i bruk. Mange arbeidsoppgaver som i dag utføres av mennesker, kan etter hvert overtas av maskiner. Det kan virke skremmende; men fundamentalt sett er det ikke annerledes enn da spinnerne og veverne måtte vike for dampdrevne maskiner på slutten av 1700-tallet. Siden den gangen har maskiner tatt over flere og flere rutinemessige oppgaver, og ikke bare de fysiske. Datamaskiner har forlenget erstattet telefonoperatører, sekretærer og mange regnskapsmedarbeidere. Til gjengjeld er en rekke nye arbeidsplasser blitt opprettet. Det tror jeg vil skje denne gangen også.

Det forhindrer ikke at kunstig intelligens også har en mørk side. Selv om KI kan skape nye arbeidsplasser, har vi ingen garanti om hvor godt de kan bli betalt. Et dypere problem får vi om KI skal treffe beslutninger om liv og død, som avfiring av våpen i krig, enn si atomvåpen. Og endelig har KI et uhyggelig potensial til å spre desinformasjon. Verden går nok framover. Men mindre utfordrende blir den ikke.

Denne kronikken ble først publisert i
Dagens Næringsliv:

<https://www.dn.no/okonomi/kina/klimateknologi/kunstig-intelligens/kkk-tre-store-utfordringer/2-1-1508104>